

COSINZEANA

REVISTA · ILUSTRATA · INTEMEIATA
 IN · 1911 · APARE · LA · 10 · SI · 25 · ALE
 FIECAREI · LVNI · DIRECTOR :
 SEBASTIAN · BORNEMISA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENTUL:

PE UN AN 120 LEI — 1/2 AN 60 LEI

IN STREINĂTATE 200 LEI PE AN

EXEMPLARUL 5 LEI

REDACTIA · SI · ADMINISTRATIA
 CLUJ · PIATA · CVZA-VODA · 16

Octavian Goga

— Cu prilejul discursului său de recepție la Academie. —

Personalitatea cea mai puternică și mai expresivă, pe care ne-a dat-o Ardealul în deceniile din urmă. Suflet plămădit în frământările și zburciunile noastre naționale, d-nul Octavian Goga a știut să înfățișeze în scrisul său mai mult și mai pronunțat decât oricare scriitor român, toată gama de simțiri, care a copleșit inimele noastre decenii de-arândul. Pentru dânsul scrisul este un apostolat, o armă de luptă, care nu a căzut din mână sa nicio dată, în nici într'o împrejurare și care a ridicat valuri largi de frământări, însuflețind și dând noi și noi imbolduri de luptă și de rezistență. Dela admirabilele versuri din volumul apărut în 1905, dela articolele politice publicate în „Tribuna” și până la „Cântece fără țară”, d-l Octavian Goga s'a înfățișat în literatura noastră vecinic același: un frământător puternic și neobosit al ideilor naționale de luptă, pe care le-a răspândit deopotrivă pe întreg cuprinsul Românismului.

Inconștient personalitatea d-lui Goga nu se poate defini, fără a fi pusă în acord cu această luptă, al cărei cel mai tipic reprezentant este. Și dacă George Coșbuc, căruia i-a urmat în Academie, a „proclamat în literatură atotputernicia satelor”, d-l Octavian Goga a proclamat lupta fără de precupețire a acelor sate, care constituiau în Ardeal națiunea. Scrisul său sobru și de-o claritate uimitoare, stăpânit mai cu seamă de ideea națională, nu este cu toate acestea esclusivist. Lirismul său puternic are, ca'n volumul „Din umbra zidurilor,” pronunțate ac-

cente personale, care vor rămânea deapaururi între cele mai splendide poezii ale literaturii noastre.

Efectul scrisului d-lui Goga a fost covârșitor. Incepând cu volumele de poezii și cu articolele politice de-o valoare unică în publicistica noastră academică, trecând apoi la piesa sa teatrală „Domnul Notar” și sfârșind cu activitatea sa literară mai recentă, — scrisul său poartă aceiași pecete specifică de sobrietate, de claritate și de

Octavian Goga

vinge și lasă urme. Mai ales lasă urme. Poate din scrisul niciunui scriitor român nu ne tremură în suflet mai multe reminiscențe, de figurile poetice și de expresiile de bronz ale nici unuia nu ne ciocnim mai des, ca de cele pe care le întâlnești pas de pas în opera fecundă a academicianului-poet.

Ca și marii săi precedesori, d-l Octavian Goga a lăsat dâră în mișcarea noastră literară, dar în deosebire de aceia a lăsat prin scrisul său dâră și în sufletele noastre.

Sămânța dânsului n'a căzut pe pământ sterp. Reprezentant

tipic al naționalismului cultura și în politică, scrisul său a dat naștere la acele puternice manifestații politico-culturale din 1910—11, care vor rămânea pururi de-o istorică valoare în evoluția conștiinței naționale a Românilor ardeleni.

Aceasta este pe scurt schițarea efectului, pe care l'a produs, mai cu seamă în Ardeal, opera d-lui Goga.

Tot atât de formidabil a fost acest efect și'n vechiul regat. Apreciat și de Academie încă dela cel dintâi volum, acest efect a crescut an de an, cuprinzând în mrejele sale tot mai multe suflete, rōbind cu frumusețea și plasticitatea lui toate generațiile care i-au urmat.

Astăzi, când acest scris se ceră cea mai dreaptă și justificată răsplată, Ardealul cultural aduce omagiile și recunoștința sa poetului nemuritor, care a știut atât de bine să-i pătrundă frământările și visurile, cuprinzând în opera sa toată viața acestui pământ, fost atâtea veacuri fără de noroc și pe care nemuritorul poet l'a cântat atât de fermecător în versurile sale.

S. B.

Atașăm la acest număr câte-un mandat postal și rugăm pe cetitorii noștri să binevoiască a ne remite cu reîntoarcerea postei costul abonamentului pe jumătatea a doua a anului curent.

Abonații în restanță cu plata pe semestrul trecut sunt rugați a cunoaște, că acesta este cel din urmă număr ce li se mai trimite, în caz că nu vor achita până la apariția proximei număr restanță.

Congresul Uniunii femeilor române din Ardeal

Uniunea femeilor române din Transilvania și-a ținut congresul său din anul acesta în orașul încoronării sub înaltul patronaj al M. S. Regina și al A. S. Regale Prințesa Moștenitoare. Cu acest prilej Alba-Iulia a îmbrăcat vestimente de sărbătoare și a găzduit printre zidurile ei pe cele mai alese reprezentante ale mișcării feminine dela noi. În ilustrațiile ce le dăm aici se vede sus la dreapta comitetul organizator al congresului, la stânga publicul așteptând sosirea M. S. Regina, în mijloc descinderea [Maiestății sale din trenul regal, iar jos primirea oaspeților regali și plecarea lor.

Uniunea femeilor române din Transilvania, în fruntea căreia sta Dna Maria Băiulescu dela Brașov, are la activul său pagini frumoase de activitate în trecut. Ne sunt vii în amintire adunările vechi ale acestei uniuni, împreunate cu admirabile concerte și reprezentații teatrale, la care se aduna cu drag lumea românească din întreg Ardealul. În România Mare rostul acestei Uniuni se desfășoară și mai frumos și suntem siguri că ea se va achita cu prisosință de toate însărcinările ce i le incumbă situația socială și culturală de-acum a femeilor noastre.

Mișcarea feministă

Cu o perseveranță demnă de toată lauda, femeile își duc înainte lupta lor de emancipare politică, apropiindu-se an de an cu câte un pas tot mai mult de completa recunoaștere a drepturilor lor. Anii după războiu îndeosebi au fost foarte favorabili mișcării feministe și ele au câștigat cu o ușurință uimitoare cele mai de seamă drepturi, pe care mai înainte conducătorii politici le contestau cu o încăpăținare aproape neînțeleasă. Războiul însă a schimbat și în privința aceasta mentalitatea oamenilor și cu drept cuvânt. Lipsa de brațe bărbătești a fost în cursul războiului perfect înlocuită cu brațele femeilor și ele au purtat cu demnitate lucrul ori unde au fost puse: în spitale, în birouri, la tramvaie, în prăvălii, restaurante etc.

Lumea a văzut, că femeia, considerată înainte de războiu numai ca o ființă casnică, s'a putut cu ușurință adapta mediului și este capabilă și de eforturi, care până atunci erau considerate numai ca privilegii ale bărbaților.

Congresul dela Roma, la care au luat parte delegate din toate țările,

Congresul feminist din Roma :

Congresistele în frunte cu drapelul lor se duc în corpore la Ministerul de interne, pentru a comunica lui Mussolini rezultatul muncii lor.

au dus cu un pas și mai departe cauza feminină. Pământul primitor al Italiei le-a dat toată sollicitudinea și primnistrul Mussolini a ținut cel dintâi să asigure pe femei în nu-

mele guvernului său, că va acorda italienelor dreptul de vot în chestiunile comunale, de unde nu mai este decât un pas până la drepturile politice.

Congresul feminist din Roma:

Mussolini, premierul Italiei, promite femeilor italiene în numele guvernului său, dreptul de vot administrativ.

Ziua eroilor în Cluj

Ziua eroilor a fost sărbătorită cu mare fast în toate colțurile țării. În Cluj s'a serbat un frumos parastas în Piața Unirii, de către P. S. Sa Episcopul Nicolae Ivan, asistat de mai mulți membrii ai clerului și fiind de față toate autoritățile civile și militare. După parastas au defilat pe dinaintea tribunelor școlile din Cluj și armata.

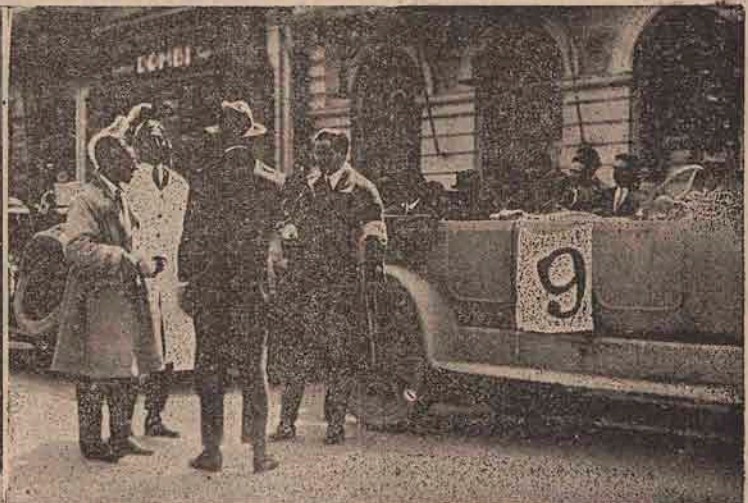
Concursul automobil clubului regal

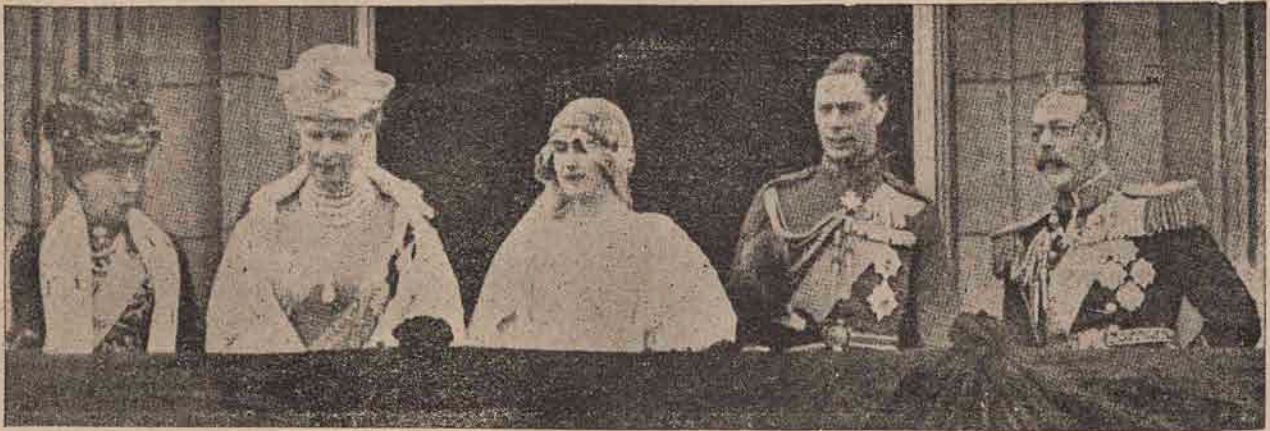
Al doilea concurs al automobil clubului regal ținut în anul acesta s'a desfășurat ca și 'n anul trecut, sub patronagiul A. S. Regale Principele Carol. Automobilisti au făcut un circuit de peste 1400 kilometri din București peste Moldova, Bucovina,

Ardeal, Banat și Muntenia. În Cluj sosirea A. S. Regale a fost salută de către președintele automobil clubului regional Cluj Dl Dr. T. Mihali și numeros public. Ilustrațiile, pe care le dăm aci arată sus la dreapta sosirea automobilului Prințului Ca-

rol, la stânga salutarea Moștenitorului de către Dl Dr. Teodor Mihali, iar jos, la stânga sosirea automobilului învingător, la dreapta felicitarea Dlui Bibescu învingătorul, de către A. S. Regală Prințul Carol.

Căsătorii princiare

Familia regală engleză și tânăra pereche primește pe balconul palatului regal din Londra felicitările populației. Dinspre dreapta spre stânga: Regele George al V-lea, Prințul Moștenitor, mireasa sa, Regina Angliei și mama miresei.

Opinia publică europeană a cunoscut în anul acesta două căsătorii princiare încheiate din curată dragoste și cu preterarea unor rigide convenții protocolare, a căror călcare în alte vremuri s'ar fi părut o nebunie. Spiritul de democrație care a pătruns însă astăzi și în palatele regale nu mai poate pe semne, baricada intrarea acelor palate pentru tot ce nu este sânge regal și de aceea s'a produs fără nicio zguduire și căsătoria prințului de York al Angliei și cea a prințesei Iolanda a Italiei.

Ducele de York s'a căsătorit cu contesa Elisabeta Bowes-Lyon, iar prințesa Italiei a luat de bărbat pe contele Calvi di Bergolo. În amândouă aceste cazuri mobilul sufletesc a fost iubirea care a trecut cu ușurință peste anumite convenții, când a fost vorba de fericirea tinerelor perechi. Suntem siguri, că prinții și prințesele își vor alege cât de curând pe tovarășii lor de viață și din alte pături sociale, nu numai din cea a conților și nimenea nu se va mai mira de lucrul acesta. Spiritul vremii, care trebuie să niveleze cu desăvârșire castele, va face, ca între oameni să nu mai existe decât o singură deosebire: cea a culturii sociale și sufletești, iar nici decum a fatalității, care pe unii i-a creat conți, iar pe alții burghezi.

Generalul Foch în Polonia și Cehoslovacia

Vizita generalului Foch, făcută acu-s câteva săptămâni în Polonia și în urmă în Cehoslovacia, a fost un prilej de rară sărbătoare pentru amândouă aceste țări. Generalismul

Foch în Cehoslovacia:

La sosirea lui în Cehoslovacia, generalismului Foch a fost pretutindeni salutat cu mult entuziasm de populație. Aci vedem o delegație a doamnelor cehe, în costume naționale, primind pe generalul Foch cu flori.

armatei franceze a fost primit pretutindeni cu un entuziasm indes-

criptibil, poporul polon și ceh văzând în Foch pe marele erou, care

a contribuit atât de mult la salvarea și întemeierea țărilor lor.

Despre însemnătatea vizitei acesteia presa a scris puțin, cu toate că ea are un rost adânc politic și militar.

Generalul Foch a avut misiunea de-a nivela unele asperități dintre cele două țări limitrofe și a le apropia una de alta în cazul unui atac german. Franța, în marea sa luptă pe care o dă cu Germania,

are neapărată nevoie de sprijinul Poloniei și al Cehoslovaciei, și de aceea le și menajează și le ajută din toate puterile ei. Călătoria generalului Foch n'a avut alt scop, decât să le apropie pe-aceste două țări deolaltă și cu atât mai mult de sfera de interese a Franței.

Și, după-cât se spune, generalismul Foch, a și izbutit în aceasta misiune a sa pe deplin.

Prima ascensiune în balon liber

În zilele noastre, când vedem sburând deasupra capetelor noastre aeroplanele în virajuri uimitoare, o ascensiune în balon liber nu mai prezintă nici o curiozitate.

N'a fost tot așa la 1783, când s'a făcut primele încercări mai întâi la 5 Iunie de către frații Montgolfier la Annonay în Franța și a doua oară la 24 August de către fizicianul Charles la Paris.

Experiențele acestea pe lângă entuziasmul, ce l'au stârnit în lumea intelectuală, a băgat o spaimă de nedescris în populația dela țară, astfel că la a doua încercare reușită a lui Charles, la 1 Decembrie acelaș an, poporul o trăbuit să fie liniștit cu afișe, publicate în satele din împrejurime.

Cheltuiala pentru confecționarea balonului s'a adunat prin subscripție publică. S'a construit un balon de nouă metri în diametru, încărcat cu hydrogen. Incărcarea a durat patru zile. Iată cum povestește un martor ocular împrejurările, în cari s'a întâmplat miracolul ascensiunii:

„Două sute de mii de oameni cu brațele ridicate spre cer în atitudini de surprindere, de administrație, de plăcere, de mirare: unii plângeau de frică, pentru soarta îndrăzneților fizicieni din nacelă, alții cădeau în genunchi, sufocați de surprindere, de teamă, mișcați până în adâncul sufletului. Aeronauții însă liniștiți și calmi salutau poporul cu stegulețele lor, sburând pe deasupra turnurilor. Niciodată fizica n'a creiat pe pământ un moment mai extraordinar, mai emoționant și niciodată ziua aceasta nu va mai reveni.“

Mai interesantă este descrierea făcută de însuși fizicianul Charles la a doua ascensiune, care a fost cu mult mai periculoasă, pentru că

balonul ușurat cu greutatea celui de-al doilea călător s'a ridicat la 1700 de înalțimi de om și dacă Charles n'ar fi lăsat să iasă gazul prin apendice și prin supapă, manevrând cu abilitate, aceasta a doua ascensiune i-ar fi fost fatală. Iată și povestirea curajosului fizician:

„Mă uitam cu nerăbdare cum trece vremea și cum apune soarele. Calculasem repede înălțimea ce trebuia să o ajung după ce s'a dat jos d. Robert (al doilea călător) și zic cătră Ducele de Chartres: „Monsiunore eu plec.“ Și apoi către țărani, cari țineau de nacelă: Fraților, când voi da semnalul cu mâna, voi să dați toți deodată drumul balonului.“

Am bătut odată cu mâna pe marginea nacelei și în acelaș moment am început a sbura, ca o pasere. În zece minute am fost la 1500 de înalțimi de om (cam 2500 metri). Nu mai zăream nimic pe pământ, nu mai vedeam, decât marile masse ale naturei.

De când am pornit luasem cele mai serioase precauțiuni, pentru a scăpa de pericolul unei explozii și observam cu minuțiositate, tot ce trebuia de observat.

Mai întâi pentru a observa barometrul și termometrul așezate la extremitatea nacelei m'am așezat în ghenunchi la mijloc, pentru a nu schimba nimic din centrul de gravitate și țineam ceasul și hârtia de notițe în mâna stângă, iar în dreapta condeiul și sfoara dela supapă. Balonul, care la plecare era destul de moale, s'a umflat, întinzându-și învelişul. În curând aerul inflamabil eșia în curențe puternice prin apendice. Atunci din când în când trăgeam de sfoară pentru a deschide supapa, și a-i da astfel două ieșiri și continuam urcarea pierzând mereu la aier, care eșia și uierând

și vizibil, ca un abur cald într'o atmosferă rece.

Cât despre mine în câteva minute am trecut dela o temperatură de primăvară, la una de iarnă.

Frigul uscat mă pișca. În câteva minute am simțit, că mi-au înghețat degetele, încât abia mai puteam ținea condeiul în mână....

Mă ridicai în mijlocul nacelei și privii la spectacolul, ce mi-l oferea imensitatea orizontului. La plecarea mea soarele apusese pentru muritorii din acele ținuturi. În curând el răsări din nou pentru mine singur luminând balonul și nacela. Erau singurul corp luminat în orizont și vedeam tot restul naturii adâncit în întunec....

„Din toate părțile fantome vaste își întindeau încet vălul deasupra naturii și păreau că înaintează spre mine, pentru a vedea pe noul locuitor al spațiului. Nici o viețuitoare — îmi ziceam — n'a pătruns încă în aceste singurătăți; vocea omului nu s'a auzit până aici, și am scos câteva sunete, pentru a turbura liniștea impozantă ce domnea în jurul meu. Calmul, întunecul ce mă cuprindea din ce în ce, imensitatea aceasta în care mă găsim atârnat, totul mi-a procurat cele mai nouă și mai profunde impresii.“

Mă lăsasem în extazul acesta contemplativ, când deodată fui cuprins de o extraordinară durere în urechea dreaptă și în glandele maxilare. Credeam, că durerea aceasta este cauzată de dilatația aerului, ce se găsește în țesutul celular al organismului, sau din cauza frigului. M'am acoperit atunci pe picioare cu o pătură de lână. Durerea însă nu dispărea, decât pe măsură ce am început a mă lăsa tot mai aproape de pământ.

Mi-am adus aminte de promisiunea făcută ducelui de Chartres, de a mă coborî după o jumătate de oră. Am accelerat aterizarea deschizând din când în când supapa superioară. În curând balonul gol pe jumătate părea numai o emisferă. Din înalțime zării o poiană aproape de pădurea dela Tour de Lay. Atunci am precipitat scoborârea, La 20—30 de înalțimi de om am aruncat cei trei funți de nisip, ce-mi mai rămăseseră și am aterizat pe poiană încet, ca și când eu mi-aș fi ales locul.“

Nici un aeronaut nu poate ceti aceasta istorisire, fără să aibă senzația, că singur a trecut prin astfel de momente.

La 13 Mai anul acesta Aero-Clubul Franței a reconstituit aceasta pilorească și curioasă primă ascensiune în balon în grădina Tuilerilor din Paris.

Tot în acest an se serbează și centenarul dela moartea ilustrului fizician Charles.

La stână

*Un foc se sbate'n pragul morții
In pâlpări tremurătoare;
In jurul lui întinși pe glugă
Dorm doi ciobani pâliți de soare.*

*Un câne stă de veghe încă
Cu ochii țintă spre pădure;
In staul oile-obosite,
Se lasă somnul, să le fure.*

*Se simte-o liniște adâncă
Intreg pământul cucerind
Pe când o stea din înălțime
Brăzdează cerul licărind.*

Aurel Pop

Flori de vară

*Stropi de ploaie bat în geamuri
Plângătoare lor povară,
Strune rupte, risipite,
In vârtejul de afară....*

*Tresărind, eu cat în mine
Șoapta verii ce s'a dus
Și-a pierit, în zări, cu svonul
Călătoarelor de sus.*

*Flori de vară ofilite
In uitare eu vă las,
Căci din toate cea mai dragă,
Cea mai sfântă mi-a rămas.*

Gr. Vēja

Găință

*Eri am prins-o pe cărare
Și-am fural o sărutare
Dela ea....*

*Când plecase, supărată,
S'a jurat că altă dată
Nu mai vrea.*

*Am plecat azi, după toate
Să o rog că poate-poate
M'o erta....*

*...Și — în pragul înserării —
Ea — la capătul cărării
M'aștepta.*

Const. Crișan

Carnetul lui Radu Roman

de Mihail Gașpar

XII.

„Impăratul Traian“ face o curbă mare, pentru a ocoli capul Tuzla. Farul, în zorii zilei, pare degetul arătător al unui uriaș îngropat sub apă, în vreme ce stâncile fermului dantelat, se aseamănă cu niște sprincene năpraznice. Pe copertă, la acest ceas timpuriu, nu este nimeni. Pe puntea de comandă secundul se plimbă plictisit, cu mâinile la spate căscând înfundat. Numai matelotul dela cârmă stă încremenit lângă roată, cu privirea fixă la busolă. Sinii mării aburesc. Din tainice adâncuri rebufnesc unde de acreală. Din lumea ce moare acolo, în nebănuitele adâncuri de milioane de ani, și zi de zi, gazurile își fac cale spre neant, îndeplinind și ici și acolo un post pe care noi, fosilele unui alt mileniu, îl bănuim azi fără a-l cuprinde. Departe înspre răsărit, zidul de ceață se luminează pe încetul. Culori spectrale se conturează pentru clipe, pentru-ca după un timp anumit să se statornicească biruitorul roș, culoarea inițială, demiurgică. Și dintr'odată, stropit de miriade de boabe brăntate, se ivește fața roșie, scăldată în ceață și rouă a soarelui. Sirena răcnește prelung, resfirându-se peste imensele nesfârșituri de apă și o boare lină, rece împrăștie din calea lui Phoibos Apollo și ultimele sdrențe de ceață.

Marea se resfață, înălțându-și sinii puternici ca o femee în preajma dimineții de după o noapte de nedormire, mișcându-se a lene în patu-i de sidef. Mateloți tineri, cu fețele supte și bronzate apar, îndreptându-și trupurile tinere. Pescari treziți de foame, fășnesc ca niște bulgări de zăpadă venind dinspre ferm, căzând din înălțimi ușori ca niște fulgi, peste valuri.

Pe urma vasului apele caută să se niveleze în triunghiul tăiat de dânsul. De sub copertă răzbește miros de cafea prăjită. Cu o ușoară înclinare vasul ia direcția spre Sud, spre orașul înspre care mă poartă dorul de aproape un sfert de veac. Prin minte îmi trec icoane, prinse din alte lumi. Văd, tăind acelaș drum spre acelaș oraș de aur pe lopătarii din Oleg, mânănd cu trupurile îndoite de povara lopeților grelele bărci, în care un suflet de visător își ducea întreg orgoliul de glorie și mărire. Și văd și sombrele galere cu semiluna la catarg, cari

veacuri de-arândul au dus atâtea bogății, stoarse din sudoarea și lacrimile neamului meu, din blagoslovitele câmpii ale țării românești, spre acelaș oraș de aur. Și tot pe aceste valuri au trecut mii de robi, mii de fete zmulse de pe acelaș pământ și din acelaș neam, pentru plăcerile mai marilor aceluiaș oraș. Câte planuri, câte doruri, câte lacrimi și câte blăsteme n'au făcut aceiași cale pe care o fac eu?

Ce s'au ales din toate acestea? Nimic.

Soarele și-a făcut cursa ca și azi, luminând și încălzind deopotrivă pe tirani și pe robi, pe desfrânați și pe cei virtuoși.

Iar marea, va fi fost și atunci mereu verde-sură ca și azi, răzând sfidătoare și reoglundind în mii și mii de chipuri razele soarelui care-o iubește din începutul începuturilor.

Lacrămile cari au stropit suprafața-i nepăsătoare n'au adăugat nimic și n'au schimbat nimica.

La dreapta coasta de argint sclipește în bătaia soarelui, iar promontorul Caliacra se ridică ca uriașă strajă la marginea pământului românesc. Balcicul ascuns în verdeață și lipit de mal mai că nu se vede. Adio, scump pământ românesc! Țara atâtor viteji și atâtor nemernici, rămai cu bine!!

Glasul speriat al unui „gong“, chiamă călătorii la dejun!

* * *

XIII.

Călătoria Constanța-Constantinopol, de scurtă durată, nu obligă pe călători de a lega cunoștință. Răzimat cu spatele de parapetul din pupă și acoperit de umbra bărcii de salvare, trec în revistă călătorii. Cei mai mulți tipuri obicinuite: ovrei voiajori, vorbind cu mâinile, greci palavragii cu priviri șirete și neliniștite, turci sobrii și așezați. Câteva eleve ale unui pension din Iași, cu două profesoare, umpleau coperta cu ciripitul lor voios. Incolo nu mai era nimeni. Adecă da. In umbra celor două hornuri ședeau două dame voalate. Erau în doliu. Costumul lor negru contrasta cu cadrul vesel al bordului. Sas, pe fruntea de comandă locul secundului îl luase căpitanul, un român îndesat cu părul și bărbionul argintat.

Soarele încălzia de-abinelea. Peste

valurii verzi-albastre căldura încerca să toarne acea apă a morților, mirajul șesurilor înferbântate. Coasta bulgărească se vedea de parte înspre vest cu o dungă sură, spălătăcită.

Cine pot fi cele două dame? Merg în calea unei nenorociri sau fug de una, care a dat peste dânsule unde va într-o țară depărtată? Gândesc așa, fiindcă îmi fac impresia de străine. De ce? Nu știu, dar am această impresie.

Cea mai tineră pare fi o frumoasă nordică, înaltă, bine încheiată și blondă. Aceasta o arată cele câteva șuvițe de păr pe care vântul le scotea de sub voal, jucându-se cu dânsule. Cealaltă poate fi o mamă sau damă de companie. Eleganța lor discretă și ținuta măsurată vădește dacă nu o înaltă situație socială, o educație aleasă.

Vorbesc încet și admiră marea. Un potop de râsete vesele, venit din partea unde erau elevele le silăște să întoarcă capul intracolo. La văzul tinereții vesele, cea mai tineră are un surâs blând, dureros, cu o nuanță de ertare. Ca și cum ar fi înțeles, că sunt unii cari râd când altora li-e să plângă.

Trecând pe la serviciul personalului cer să mi să arate tabloul călătorilor. Intratătea nume banale ochiul să oprește asupra unuia: Contesa Lydia Danilovicz Varșovia, Maria Dudinsky Varșovia. Ținta: Constantinopol.

Sunt lămurit.

* * *

XIV.

Trântit pe chaiselonge-ul din cabină, închid ochii. Sufletul meu caută să adaste țermii feerici pe cari o să-i revăd înspre sară. Icoane spălătăcite, icoane vechi îmi resar în suflet. Stambulul de altădată îmi apare cu întregul farmec al anilor prin prizma cărori îl văzusem. Oamenii și străzi le văd aeeva, în lumina mulcomă a amurgurilor de sară, fermecătoare, cum nu cred să mai fie altundeva. Silueta minareților fuguiți îmi apar ca niște semne de exclamațiune puse la sfârșitul unor sùre din Coran. Oare pe contesa Danilovicz ce dor o poartă spre aceleași meleguri?

Tresar.

Cum ajunge contesa Danilovicz să se întrețese în pânza visărilor mele?

Jelește un mort și caută uitare la poala pădurilor de portocali și o-leandri?

Eh! Ce-mi pasă mie de nevoile ei.

Incerc să prind din nou mirajul icoanelor uitate. Inzădar. Figura femeii acesteia, a cărei existență nici n'o bănuiam cu o oară înainte se intercalează mereu în lanțul vedeniilor mele.

Ce vrea?

Ah! Mephisto, ești aici? De ce ai răs?

* * *

XV.

La masă, steward-ul mă dădu vecin polonezelor. După formalitățile prezentărilor, conversațiunea începă agale și învârtindu-se în jurul obicinuitelor banalități. Marea, etern subiect de conversație și inepuisabil, umplea cadrul sec. Căpitanul comandor, pururea amfitrion pentru pasagerii clasa întâi, susținea voia bună cu povestiri tragicomice din viața lui de marinar.

Când vinul servit în abundență, potență discuția și formă grupările între pasageri, mă trezii izolat cu vecinele mele. Instinctul meu nu mă înșelase. Dama tineră, cea blondă, era contesa, cealaltă damă de companie, o rudă îndepărtată și săracă.

Am vorbit de țara lor, de Polonia, de zbuciumul acestui popor eroic cu atâtea pagini aurite în trecutul lui. Tinera contesă era o poleneză de rasă. Blondul nordic era o infiltrație veche, provenită dela o străbunică din Litvania. Vorbă o franceză admirabilă și din toată vorba transpira un patriotism sincer, cald.

Când i-am amintit că cunosc Bosforul de mai de mult, că merg spre a-l mai vedea odată în viață, văzui trezindu-i-se interesul.

N'am întrebat de ce poartă doliul și nici ce caută în Sud. Cred însă că vorba mea mulcomă și fanatismul meu pentru locurile înspre cari mergeam a făcut-o să bănuiască scopul.

Aprinsese o țigare fină, parfumată și asculta cu ochii pe jumătate închiși descrierea ce o făceam. Punea întrebări cari vădăiau că a citit mult, că cunoaște obiceiurile locului în spre care mergem.

Când s'a ridicat masa, ne-am despărțit cu promisiunea de a rămănea aproape unii de alții. Socotea să rămănea două luni în orașul de aur.

* * *

XVI.

... Un răcnet prelung al sirenei rescoli li.iiștea mării pe mari întinderi. Ne apropiem de intrarea în strâmtoare. Signalul sunase pilotului turc pe care avem să-l luăm până la post. Nu pot reprima o ușoară enervare. Un dor nebun, nepotolit, o înfrigurare mă cuprinde: Bosforul visurilor, Bosforul amintirilor de acum douăzeci de ani îl revăd din nou. În curând am să culeg adânc în suflet tablourile cari mi-au stăpânit cândva ființa.

Ce încet lucrează azi mașinile? Sau sunt bătăile inimei nerăbdătoare? Soarele se închină încet spre apus. Când își va ascunde fața în mare, ochii mei vor paște icoana unică a Cornului de aur scaldat în pulbera aurită a apusului de soare.

Prin minte îmi fulgeră un nume: Kanlidja!

Un „garçon“ îmi comunică dorința contesei Danilovicz de a o însoți pe bord.

Ce vrea cu mine?

XVII.

... Înainte, țermul european se îmbrășează cu cel asiatic. Coline verzi păr a ne închide drumul. Farul dela Feneraki se înalță pe o stâncă împinsă în mare ca un pînten. Sirena urlă chemând pilotul. Pasagerii proptiți de parapet binoclează depărtările. În ciripitul vesel al pensionului din lași și exclamații banale, cei câțiva turci impun prin seriozitatea lor. Unde se gândesc oamenii aceștia acum? Contesa știe să pue mulțime de întrebări. Cunoaște foarte bine istoria osmanliilor și are un dar osebit de a conversa. Glasul ei brodat pe un fond bărbătesc are un timbru interesant.

Fac constatarea că e frumoasă. O față brună, câștigă mult de pe urma celor duoi ochi, de un albastru închis. Fruntea, frumos boltită, vădește inteligență.

Cu un țipăt prelung și strident „Traian“ intră în Bosfor. Simțesc cum nervii mei încep a se neliniști. Ca într'un caleidoscop piesagiile se schimbă pe clipe. Bôiu-Deze, Beicos, Candilli, Terapia...

O înfiorare a nervilor, un sentiment fără nume, imens, necuprins.

Mă simțesc atât de mic, atât de slab și atât de fericit.

Te-am revăzut Stambul!!

Gând florile vorbesc

*Flori albe, flori albastre, flori roșii din păduri:
Obrajii, ochii, gura, sălbatecii făpturi,
In sufletul de flacări al căreia și-o 'nchis
Lunatic, firea 'ntreagă, chemări de paradis;*

*Vă duceți cu soliea cumplitelor dorinți:
Noean adânc de patimi, de vis, de suferinți...
Și spuneți-i, pe graiuri de tainic înțeles,
Că'n roua dimineții, cântând-o v'am cules.*

G. Tutoveanu

Greșala

Toate privirile erau ațintite la grefier, care, într-o liniște solemnă ceti „ordonanța definitivă” unde se vorbea cu amănunțime despre: „omorul cu voință și precugetare prevăzută și penat” de nu știu care articol din codul penal combinat cu altele din codul justiției militare.

Președintele Curței Marțiale, un colonel de artilerie cu mustața groasă și trudită ca să stea arcuită elegant, își infipsese privirile încruntate la acuzat, care se uita la grefier. Din întreaga înfățișare a inculpatului se poate ceti limpede că nu pricepe nimic din ploaia de vorbe a „ordonanței definitive”. Fapta, pe care el o recunoscuse la instrucție, era îmbrăcată acum cu alte vorbe, din care el nu înțelegea de cât foarte puține. Și cum sta, cu capul puțin aplecat, cu ochii mari deschși, cu mâinile atârând, în poziția militărească, părea un uriaș semn de întrebare. Ceilalți membri ai Curței, doi maiori și doi căpitani, cu privirile absente, se uitau undeva în fundul salei, și nu s'ar putea spune dacă din cetirea monotona și grăbită a grefierului au înțeles că aici era vorba de viața unui om.

Când, după cetirea ordonanței, președintele cu voce aspră și sonoră, se adresă acuzatului, acesta tresări, se îndreptă în poziția strict militară și aținti privirea la colonel.

— Soldat A. Gavrilesei Constantin, ești dat în judecată pentru faptul că ai omorât cu voință și precugetare pe jandarmul plutonier Ignat Dumitru, a doua zi după sosirea ta în satul Ionășeni, fiind dezertor dela corp. Ce ai de spus pentru apărarea ta?

— Să trăiți domnule colonel, începu el cu voce domoală și învăluită, când a sunat mobilizarea am plecat scurt la regiment și...

— Nu începe povestea dela Adam, vorbi aspru colonelul. Ce-are a face mobilizarea și cu omorul?

— Păi, să trăiți domnule colonel, să vedeți d-voastră că depe atunci, adecă îndată după plecarea mea, dl plutonier Ignat îi purta sâmbetele nevestei. Că eu domnule colonel, numai de-un an eram însurat și Ileana era ca o floare și-mi era dragă ca ochii din cap. Când am plecat am lăsat-o numai cu mama și tare eram amărât, că două capete de femeii n'au s-o poată scoate la mal cu sărăcia. Eu, pământ n'am, lucrăm la boer, și altă avere de cât cele două vacuțe, pe care le pun și la plug, n'am putut agonisi. Și cum Ileana nu putea munci, că avea și copil micuț, știam că bătrâna, slabă și neputincioasă era să fie doborâtă de nevoi. Da... n'aveam ce le face, că eu trebuia să mă duc la datorie. Le-am lăsat în grija Domnului și a doua zi după ce a sunat mobilizarea m'am dus la regiment. În vâlmășagul pregătirilor dela cazarmă nu-mi aduceam aminte de nevoia și sărăcia de-acasă. Numai după vre-o 9 zile de la plecare, după ce trecusem de Peatra și ne-am oprit o noapte în inima munților, pe când camarazii grămădiți în cortul mic și îngreuiat de brumă dormeau ca buștenii, după truda unei zile de marș, o undă de induioșare mi-a muiat inima. Cum stam privind luna, par'că auziam gânguritul lui Ionică, par'că ascultam plânsul mamei și al Ilenei, și toată noptica m'am răsucit ca pe frigare fără să pot închide ochii măcar o clipă.

Domnul președinte nu-l mai ascultă pe inculpat. Un surâs dulce îi luminează fața. Și-a adus aminte de noaptea petrecută la Bicz, într-o căsuță curată din marginea satului, unde o nevastă tânără și sprin-

tenă l'a ospătat. Luna poleia culmea munților din față, și'n umbra deasă de pe vale șoptea părul pe pe sub poalele codrului de brad, în ale cărui frunze ascuțite vântul ofta ușor. Și cum ședea afară, pe balconul de bărne, și asculta cântecul tăcut al firei, o arătare albă se ivi în ușă:

— Poftiți vă rog la o țără de gustare!

Domnul colonel se grăbi să între și din fugă, mângăe cu mâna lui albă și plină de inele scumpe, obrazul îmbujorat al femeiei, care se feri din drumul lui și plecă ochii rușinată. Par'că nici odată n'a mâncat brânză cu smântână și borș de pui mai bun ca atunci, în căsuța umilită dela Bicz. Și ce ochi negri plini de scântei avea țărâna; ce gură mică cu buze roșii, fără combinații chimice; ce sâni obraznici ridicau cămașa! Păcat că umbla desculță și avea călcăile crăpate, gândește domnul colonel mângâindu-și mustața.

Domnul președinte se răsucește ușor în fotoliul comod și prinde din nou firul povestirii.

— În Ardeal, urmează inculpatul, preț de-o lună cât am petrecut pe valea Lăpușnei și la Ibănești, în lupte necumate, ne purtam numai grija noastră și am uitat de cei de-acasă. Toată ziua și toată noaptea stam cu moartea între ochi, că neamțul ne sfârtica cu artileria lui, pe care nici nu știam unde-i, și când aveam câteva ceasuri de răgaz, cădeam ca plumbul. Dormeam, de putea să tae lemne pe noi. Numai când am prins a ne retrage, și când într-o goană ne bună am trecut munții înapoi, de nu ne-am oprit de cât la Peatra Neamțului, când vedeam vaeurul românilor, cari fugeau odată cu noi, de frica ungurului, mi-au venit în minte cei de-acasă. Mi-aduc aminte că într'un șanț pe marginea șoselei, se răsturnase un car cu bejenie și prinsese sub el un copilăș de vre-o trei ani; numai piciorușele îi rămăseseră afară. Femeia își smulgea părul pocindu-se amar. Am sărit câțiva soldați și-am ridicat carul. Pe copil l'am scos mort. Ii căzuse în cap ceauul și-i turtise țeasta. O sfârșială mi s'a pus la inimă și cum mi-am adus aminte de-ai mei, n'am mai putut înghiți nodul ce mi se pusese în gât și-am prins a plânge ca o muiere, gonind să ajung compania mea care se depărtase.

Costache a Gavrilesei tăcu o clipă privind cu luareaminte dușumeaua; își șterse musteața subțire cu do-

sul mânei și îndreptându-se spre președinte urmă:

— Apoi a venit vârtejul luptelor dela Oituz. 12 zile și 12 nopți de luptă fără hodină, de ploii putrede cari ne pătrunseseră până la oase, până când, cu ajutorul lui Dumnezeu, l'am răsturnat pe neamț peste graniță. Ne-am retras la Târgul Ocnei. De două luni și mai bine nu știam nimic de-acasă. Și aici la Târgul Ocnei, într'o dimineață posomorâtă și păcloasă, domnul căprar lliuță mi-a dat o scrisoare și tot dumnealui mi-a cetit-o. Mai bine n'o mai primeam, zise inculpatul cu voce înăbușită, că scrisoarea asta mi-a adus numai grijă și amar.

— Da ce scrisoare era aia? întrebă președintele.

— Păi, să trăiți domnule colonel poftim, cetiți-o și dv.

Costache a Gavriilesei puse molcom capela jos, pe podele, și scoase din buzunarul tunicei o scrisoare mototolită și învechită de purtare.

— Domnule grefier, zise președintele cetește scrisoarea inculpatului.

Locotenentul grefier întinse pe masă scrisoarea, cautând s'o aducă la forma de la început, și chiorându-se peste șirurile scrise tremurat și strâmb, din care multe litere erau șterse, după o îndelungată trudă ceti:

„Dragă Costache, mai întâi de toate dorim ca mica noastră scrisoare să te găsească sănătos, despre noi vei ști că suntem sănătoase, dar tare amărâte. Ironică a fost rău bolnav, amu s'o făcut bine da-i tare slab. Eu ți-am mai scris vre-o trei cărți da văd că tu nu-mi răspunzi. Dragă Costache de-ai veni mai repede acasă că greu o ducem. Ignat se tot aține în drumul meu cu gânduri spurcate, bată-l amarul. Eu l'am repezit și acum se ține de noi și ne tot scoate la muncă în locul altora, bogătași, cu care el s'a uns pe bot. Ne mai având ce-ți scrie te sărută a ta soție Ileana“.

Costache a Gavriilesei ascultă scrisoarea cu luare aminte și clătină trist capul. Apoi rămase cu mâna la gură și privirile ațintite undeva departe.

— Mai departe, spuse președintele.

— Apoi, să trăiți domnule colonel, de la primirea scrisoarei istia n'am mai fost om. Ca într'o păclă deasă mi-am târâit trupul prin vâl-mășagul luptelor, până la venirea în Moldova, cam pe la Crăciun. O durere cumplită, pe care nu v'o pot spune cu graiul meu de om prost, mi-a strâns inima ca într'un

clește de ghiată. Și'n nopțile lungi, când mergeam pe drumuri necunoscute și glodoase, încovoiați de greutatea ce duceam în spate, sfârșiți de obosală și biciuiți de ploile cu spic de omăt, un gând sângerous mă trudea amarnic: să omor cănele care umblă să-mi necinstească casa.

Comisarul regal se ridică grăbit:

— Domnule președinte, am onoare a vă ruga să binevoiți a reține această declarație a inculpatului, că el încă din timpul retragerii se gândea să săvârșească acest omor.

— Da, da, zise încruntat președintele, de altfel el a recunoscut fapta și la instrucție.

Inculpatul rămase cu ochii holbați și gura deschisă, plimbându-și privirea de la președintele la comisarul regal.

— Mai departe, zise președintele.

— În ajunul Crăciunului porneam cu regimentul, cât mai rămăsese, porneam din Botoșani să mergem spre Brăești, unde zicea că vom sta în cantonament. Când treceam prin târgul vitelor, zăresc un om din satul meu, venit la târg cu'n car de lemne. Mă furișez din coada *cumpaniei* cu gând să-l întreb ce-i pe-acasă și pe urmă să vin spre Brăești. Ceasul rău, oftează inculpatul, ștergându-și cu dosul mânei sudoarea de pe frunte. Când mi-a spus omul că tot satul huește pe cum că domnul plutonier umblă după nevastă-mea, și din pricină că-i cinstită este chinuită să facă cele mai grele corvezi; când mi-a spus că o săptămână încheiată, pe geruri cumplite, nevasta a trebuit să care lemne din ponoarele pădurei la spitalul din Tifești, până când sârmana s'o îmbolnăvit; când mi-o spus că în locu nevastei domnul plutonier a scos la muncă pe mămica, o babă prăpădită și neputincioasă, o ameteală m-o cuprins și un gând greșit mi-o fulgerat prin minte: să mă răpăd acasă să văd ce fac ai mei.

Și m'am dus. Am ajuns acasă în zorii zilei de Crăciun. Să ferească Dumnezeu și pe dușmanii mei de fericirea ce-am găsit. Nevastă-mea scuturată de friguri gemea pe laiță; lonică slăbit de boală, numai pielea și oasele; mămuca gârbovită se pârjolea la un foc de găteje ude, care fâsăia pe vatră. Și'n ogradă nici o mână de nutreț pentru vaci, și'n pod un singur căuș de faină pentru două guri. Și era Crăciunul! Amar Crăciun! Nu mai spun, că nici nu pot, jălania cu care m'au

primit femeile și spaima lor când le-am spus că-s plecat de la regiment fără voie.

După ce înserase bine, eu stam în fața focului, că atâta lumină aveam în casă, și-mi trudeam mintea spre cine să mă îndrept ca să găsec ceva pentru gură să le las femeilor, aud cănele cum se repede de pe prispă la om străin. Încă mămuca face către mine:

— Costăchel, ascunde-te dragul mamei, că vine nu știu cine.

Când am auzit că bate în ușa tindei, m-am repezit pe laiță, m'am ghemuit și m'am învăluit cu țolul. Mămuca s'a dus să deschidă și domnul plutonier Ignat a intrat în casă, cu chipiul pe-o sprânceană, cum umbla dumnealui, și cu arma în *banduleră*. Când l'am văzut, că pândeam cu'n ochi pe sub țolul ridicat la un colț, m-o prins un fior, da nu m-am clintit de-acolo.

— Ce mai faci tu Ileană, zise domnul plutonier, tot bolnavă?

— Tot, tot, zise mămuca.

— Apoi dacă ești a dracului și nu vrei să te dai pe brazdă, răspunde el așezându-se pe scăunel în fața focului. Iaca, acu trebuie să te duc la *șpital* că tu ești bolnavă de *fibră curentă*.

— Da cum să mcargă la spital, face mămuca, nu știi că are copil de țâță?

— D'apoi ce-mi pasă mie, așa e *ordenul!*

— Ei, *orden*, d'apoi dacă nu se poate!

— Tu să taci, babo, se răstește dumnealui, și să faci bunătate să eși mâne la pădure, că mai ai de dus trei care de lemne.

N'am mai putut răbda, și dintr'un salt am fost în picioare. Domnul plutonier înlemnise pe scăunel.

— Câne, am răcnit, ai rămas în sat ca să-ți bați joc de niște femei sârmane și neputincioase? Asta ți-i slujba? Și i-am izbit o palmă. Cum era răposatul, Dumnezeu să-l erte, puținel la trup și bicisnic, s'o prăbușit jos, cu capul de prichiciul vetei. M'am ferit un pas înapoi, dar domnul plutonier se ridică iute în picioare cauta să-și scoată arma de pe umăr. M'am repezit și l'am lipit de părete.

— Tu hoțule ești dezertor, răcnește el. Las'că te potrivesc eu! Pușcăria te mănâncă, și muerile tot cu mine au să rămăe! Le-oi plăti eu pentru palma asta!

De-odată un val de sânge mi se grămădi la cap, o pânză roșie îmi acoperi ochii, și, ca la scăparea

unui fulger am văzut într-o clipă tot amarul pe care l'au suferit nevasta și mămuca. Dacă mă închide pe mine, mă gândeam eu, cănele rămâne stăpân, și alte nesfârșite chinuri vor năvăli pe capul bietelor femei. Și cum îl țineam pe răposat de gât, cu amândouă mâinile, potrivesc mâna stângă ca să-i cuprind bine gâtul și cu dreapta i-am lepădat trei pumni în cap. Răposatul scoase baioneta cu mâna stângă, dar abia o ridicase până în dreptul peptului, că i-am zmuncit-o și l'am plesnit în moalele capului.

Costache a Gavrilesei își pironi privirile în jos și un oftat adânc și dureros îi scutură peptul.

Maiorul din dreapta se plecă la urechea președintelui și-i șopti ceva.

— Și nu-ți pare rău de crima ce-ai săvârșit? întrebă președintele.

— Ei, domnule colonel, știu eu bine că greșală mai mare ca a mea nu se află, și căința nu-i de nici un folos, că viața nu-i mai pot da răposatului. În focul nestins am să mă chinuesc pentru greșala asta. Se vede c'ășa mi-a fost scris!

Zadarnică a fost truda apărătorului, un sublocotenent tânăr, stângaciu și mișcat el însuși de povestirea inculpatului. Comisarul regal, în replica-i fulgerătoare, l'a înfundat până în gât pe „criminal”, și curtea, după o scurtă deliberare a cetit sentința de condamnare la moarte.

Pe coasta dealului de pe malul stâng al Jijiei, în dosul gărei din Trifești, o cruce strâmbă și fără nici o însemnare arată locul, pentru cei care știu întâmplarea, unde odihnește soldatul Costache a Gavrilesei, care cu viața lui și-a ispășit greșala.

VLADMIR NICOARA.

deabea atunci începu lăncu să pri-ceapă și zise:

— „Afurisiți pungași! N'a fost altcineva decât Toader și Oprea.

În drumul spre casă, Toader zice către Oprea:

— „Ei, frate, de-acuma trebuie să ne facem oameni cumsecade, fiindcă toate sunt rele în închisoare, afară de bătae și când te uiți înăuntru pe fereastră, vezi acolo ceva, care nu te atrage de loc să fii oaspe.”

Astfel, Toader se făcea iarăș om cinstit, dar Oprea îi răspunse:

— Eu, unul, nu mă las de meserie!”

AUREL LOCUSTEANU

Florile...

*Sunt roșii stropi de sânge,
Sau pulbere din soare...
Sunt lacrimi înflorite,
În nopți de primăvară.
Și inima se frânge,
Și sufletul ne doare,
Când se desprind din ramuri,
Petală cu petală...*

*În fiecare floare,
E-un vis, care trăește.
Un strop curat din soare
Un gând, care iubeste...
Desprinse de pe ramuri,
Sunt dorurile moarte,
Sunt gânduri risipite,
Și aruncate'n noapte...*

*Flori dragi de primăvară!
Podoaba voastră sfântă,
O smulge vântul aspru
Petală cu petală...
Dragi flori de primăvară!
O smulge vântul aspru
Cu tinereța noastră...
Petală cu petală...*

G. Vlădescu Albești

Cum trage Toader și fratele său Oprea încă o păcăleală lui lăncu cel roșu

Localizare din l. germană.

Când se văzură iarăș eliberați din închisoare, Toader zice către Oprea: — „Ascultă, frate, trebuie să mergem pela lăncu vulpoiul, fiindcă altfel crede că suntem băgați pe viață la răcoare!”

— „Trebuie să-i tragem o păcăleală, — răspunde Oprea — și să vedem dacă bagă de seamă că suntem noi.”

Astfel, lăncu primi un bilețel fără de nici-o iscălitură: „lăncule, fii cu băgare de seamă astă noapte, pentru că doi pungași au făcut rămășag că unul din ei are să ia cearșaful de sub nevastă-ta și tu n'ai să-l poți împiedica.”

— „Iată doi pungași adevărați — își zice lăncu. — Unul se prinde să fure cearșaful și celalalt îl denunță, pentru ca tovarășul său să piardă rămășagul. Dacă n'aș ști sigur că Toader și Oprea sunt la închisoare, aș crede că sunt ei.”

Noaptea, hoții se apropie tiptil prin cânepiștea din dosul casei, Toader pune o scară la fereastră, dar așa ca lăncu să-l audă bine și se sue pe ea, împingând înainte-i un manechin de pae, care semăna a om.

Când îl auzi lăncu din casă, cum punea scara, se sculă încet și se

asează lângă fereastră, cu un băț mare în mână spunând nevestii că acesta este cel mai bun pistol, fiindcă e totdeauna încărcat. Și când văzu manechinul mișcându-se, deschise repede fereastra și-i trase din toate puterile o lovitură în cap, că Toader lăsă să-i scape jos omul de pae, scoțând un țipăt. În acest timp Oprea tăcea chitic, ascuns după un stâlp dela ușă. Auzind țipătul și cum pe urmă se făcu liniște, lăncu zise: — „Femeie, mi se pare că am dat de bubluc, mă duc să văd ce s'a întâmplat.” Și pe când el eșia pe ușă, Oprea se furișează înăuntru, se apropie de pat, imitează glasul lui lăncu și începe speriat: — „Pungașul e mort, nevastă, și închipuește-ți că e chiar băiatul învățătorului. Dă-mi repede cearșaful, vreau să-l duc și să-l îngrop în pădure, fiindcă altfel pușcăria mă mănâncă.”

Femeia se înfricoșează, se scoală și-i dă cearșaful. Deabia plecase însă și lăncu cel adevărat vine și-i spune vesel:

— „A fost numai o glumă proastă, nevastă, fiindcă hoțul era de pae.”

Dar când nevasta îl întreabă unde a lăsat cearșaful, pentru că ea stătea acum pe salteaua goală,

**Cărți, reviste românești,
franceze, germane, etc.
hârtie, articole de birou,
mașini de scris**

confecție de hârtie și
împrimare de orice
natură la:

Librăria, Papetăria și Tipografia

LEPAGE Cluj

Cereți cataloage, liste
și oferte. 1—6

Aseară am ars....

Aseară am ars și cea din urmă filă
Ce am primit din mâna-ți parfumată;
Am stat apoi de ți-am privit portretul...
Vrând să-mi adun gândirea spulberată!..

Am stat ș'am plâns.. privind-te prin lacrimi,
Tu demon pal ce mi-ai întins veninul!...

Din cadrul lor doi ochi frumoși și tainici
Iși tremurau cercetător seninul!....

O! nu ești tu ce chipul tău arată!..
Tu demon pal... el stea strălucitoare!..
Tu 'ntuneci tot în gândul meu nevolnic..
El luminează tainic în noaptea cobitoare!...

Aseară am ars și cea din urmă filă
Ș'am stat privind cum flacăra străbate...
Tot șir... de șir, pân-a rămas cenușe
Ca martora unei povești uitate.

Sabin G. Truția

Turbarea

Cu prilejul unor svonuri neîntemeiate

În primăvara acestui an unii dintre administratorii de plasă din județul Turda Arieș, bazați de sigur pe ordine oficiale în regulă, au forțat locuitorii din satele, cari cad în cercul lor de activitate, să-și omoare toți câinii, ce-i au la casă.

Ordinul acesta straniu în felul lui, a produs o iudescrăvătură turburată printre săteni, cari țineau la aceste folositoare dobitoace, atât de credincioase, cu mult mai mult, decât să devină călăii lor.

Cu toate acestea ordinul a trebuit să fie executat spre desparerea desolaților stăpâni, cari nu știau, unde residă răul

Ce se întâmplase?

Cazurile de turbare la câni erau tot mai dese și prin urmare pericolul de lățire al boalei tot mai mare. De aceea o stărpire din germen a cauzei se ceruse din partea Consiliului superior sanitar.

Intr'adevăr turbarea este una dintre cele mai îngrozitoare boale, care nu era nici un remediu. Bolnavul ajuns în ultimul stadiu își vede moartea cu ochii și îndură cele mai grozave chinuri.

Este torturat de sete, fără să poată înghiți o picătură de apă, iar durerile de cap sunt îngrozitoare.

Boala este produsă de un microb invizibil, care trece prin filtrele de porcelan, prin cari nu pot trece nici

cei mai mici microbi vizibili. Ea se naște și se propagă prin mușcătura unui animal turbat, de obicei câine, poate fi însă și pisică, lup, sau vită, ba s'a constatat, că pasările încă pot fi contaminate și pot proba turbarea.

Virusul are afinitate pentru sistemul nervos și instalează în special la baza creierului în bulbul rachidian, care este centrul respirator și circulator și al înghițirii, de unde provin și simptomele fatale ale turbării. Microbul odată intrat în organism se propagă pe traiectul nervilor, până ajunge la centrul sus amintit.

Incubația, adică timpul dela mușcătură până la începutul boalei este în mediu de 30—45 zile.

Sunt însă și excepții, rari de altcând, dela această incubație.

Ea poate fi mai scurtă sau mai lungă. S'au semnalat cazuri de câteva zile și apoi de 7—9 luni, ba chiar și doi ani,

La Institutul „Pasteur“ din Cluj au fost în ultimul timp cazuri cu o incubație de 15 și 12 zile, cari totdeauna au fost fatale, nefiind timpul necesar pentru imunizarea bolnavilor.

Cauza incubațiilor scurte este de diferite naturi.

1) Dacă mușcătura a fost la față

și mai ales la ochi, virusul face un drum cu mult mai scurt pe traiectul nervilor, decât în cazul când mușcătura ar fi fost la picior. În acest caz intervenția vaccinului nu are nici o șansă de reușită, decât poate prin o trepanație a craniului și depunerea vaccinului direct pe bulbul rachidian.

2) Dacă virusul a trecut consecutiv prin animale de diferite specii ca d. e. dela câine la pisică și apoi la om. Forța lui de incubație este în acest caz cu mult mai mare.

Microbul la câine trece din creier în glanda salivară, încă înainte de începutul simptomelor morbide, astfel, că un câine, care nu pare a fi turbat are în salivă virusul pe care îl poate transmite prin mușcătură.

La om nu s'a găsit microbul în salivă nici în stadiul turbării efective.

În ce privește contaminarea dela om la om s'a citat un singur caz în literatura medicală al unui individ, care s'a culcat cu o servitoare bolnavă de turbare. Cazul acesta însă poate fi discutabil.

Simptomele turbării se manifestă prin frica de apă (hidrofobie) frica de aer (aerofobie), acestea din cauza leziunii centrului de înghițire. Bolnavul are apoi accese de furie, face spume la gură și este atacat de paralizie.

Pentru imunizarea turbării se întrebuițează un virus, un microb fix, adică un microb, care produce boala la iepure în o unitate de timp (6—7 zile).

Pasteur a trecut turbarea dela câine la mămuță și dela mămuță la iepure și după mai multe treceri a obținut un virus, care omoară iepurele în 6—7 zile.

Virusul acesta, care se instalează în sistemul nervos și mai ales în bulbul rachidian și în măduva spinării, a fost scos după moartea iepurelui și uscat la o temperatură de 22° C.

Bolnavilor li se injectează treptat virus uscat, de mai multe zile, până când, se ajunge la virusul original de iepure. Vaccinul se mai poate prepara și din măduvă de iepure prin încălzire la o temperatură ridicată pentru a i-se atenua virulența. Aproape toate cazurile de turbare au fost vindecate prin intervenția vaccinului.

Alarmarea care s'a produs în timpul din urmă, din cauza câtorva cazuri fatale la Institutul din Cluj nu se datorește slăbiciunii vaccinului.

lui, ci—cum am spus—unor întâmplări nenorocite, fie din cauza unor mușcături la cap, fie din vina pacientului însuși, care n'a cerut la timp intervenția medicală.

Descoperirea vaccinului împotriva turbării a necesitat o formidabilă muncă de laborator și el n'a fost aplicat decât atunci, când s'a câștigat certitudinea, că flagelul iremediabil al turbării este redus la o stare de o complectă inacțiune.

Pasteur a fost acela, care are partea leului în descoperirea microbului și în imunizarea bolnavului.

O mulțime de savanți, ca Roux, Nocard, Paul Bert, Roland Ross, Chamberland, Kraus și Clermont, Remlinger, Babeș, Höges, au depus o muncă formidabilă pentru punerea la punct a chestiunilor netranșate.

Primul vindecat de turbare a fost copilul Iosef Meister la Institutul „Pasteur” din Paris.

Monografia cea mai complectă a turbării a fost scrisă sub titlul *La rage*, (turbarea) de ilustrul savant dela București, profesorul Dr. Victor Babeș, unul dintre somitățile științei bacteriologice din întreagă lumea.

In onoarea soldatului negru. Franța, care s'a servit în lupta ei de apărare împotriva Germaniei într'o măsură atât de mare de trupe coloniale, ridică acum un monument eroilor din armata neagră. Un omagiu just adus acestor eroi, care adoră Franța și pe care ei o consideră cu drept cuvânt mama lor. Numai cine a urmărit cât de cât politica colonială franceză poate să-și facă idee de munca uriașă pe care statul francez o depune, ridicând starea socială și culturală a popoarelor din colonii, pe care nu le exploatează în chip neomenos, ci caută să și le apropie prin cele mai umane mijloace, făcând din ele cetățeni conștienți ai unei țări nobile. Acestui procedeu civilizată i se datorește faptul, că Franța nu înregistrează ca alte țări, mișcări reoluționare în coloniile sale.

Jos flirtul! În America tuturor asociațiilor, ligilor și cluburilor posibile și imposibile s'a constituit și *liga împotriva flirtului*. Femei distinse și cu priviri arzătoare ca focul, domnișoare cu o naivitate adorabilă și o candiditate seducătoare în ochi, tot genul acela, pe care ne-am obicinuit a-l numi slab și care în realitate este stăpânul inimilor bărbătești, — nu va mai arunca nici-o ochiadă, nu va mai zimbi niciodată seducător și dulce, nu va mai șopti nicio vorbă tremurată: *nu va mai flirta*. O idee bizară răsărită probabil într'o clipă amară de decepție a pus temelie ligii împotriva flirtului și lupta a început aprigă și necruțătoare. Elementele constituite în ligă, purtând semnul de distincție: o șopărlă străpunsă cu un ac de gămalie, fac pe capete propagandă pentru răspândirea ideilor lor și pronunță cele mai veritabile blesteme împotriva celor ce mai îndrăznesc să strângă cu gingășie mâna unei domnișoare, să-i arunce o privire caldă de simpatie și să-i șoptească în bătaia razelor de lună cuvinte de iubire.

Toate aceste manifestări de sentimente constituie după prescripțiile ligii flirt și se osândesc. Cui e dragă o fată s'o conducă la altar, zice programul ligii și cu acest îndemn nobil crede, că a rezolvat în întregime chestiunea iubirii.

O nu, onorate membre ale ligii împotriva flirtului! Sufietul are nevoie de expansiune, de încălzire, de tremur, de iubire! Și acestea nu-l copleșesc văzând de-apururi înaintea sa numai fețe de-o sobrietate dură, numai femei, care în priviri poartă vecinic o seriozitate de ghiță! Ori cât de primejdios este flirtul, căci admitem și noi că este primejdios, el constituie totuși ceva indispensabil pentru o inimă setoasă de fericire, de dragoste! De câte ori un flirt nevinovat n'a pus temelie unei fericiri fără de margini, de câte ori un flirt șăgalnic n'a întemeiat căsnicii indisolubile, care nu s'ar fi încheșat niciodată, de-ar fi lipsit el! Nu deci, adorabile și fermecătoare ființe, nu disprețuiți flirtul, dar grijii cu el să fie totdeauna cuviincios și fără exagerare!

Mentalitatea fetelor tinere din ziua de astăzi. Trei din efectele cele mai indiscutabile ale războiului asupra fetelor tinere franceze, pe cari le-a surprins războiul la vârsta 15 și 20 de ani, sunt, după Marcel Prevost, următoarele: „Războiul le-a făcut mai mature, constrângându-le să se intereseze cu pasiune de un eveniment național mondial; impunându-le probe durabile și repetate sensibilității lor; dându-le în familie și în societate un fel de promoție de anticienitate (bătrânețe); dintr'o săritură și-au ajuns ele pe membrii familiei, mai vârstnici. Războiul le-a sporit independența; dând în planul al doilea convențiunile semi-mondene, semi-morale din cari se compunea statutul lor social. N'a mai fost vorba să le supraveghezi de îndată ce se îndepărtau de casă: Au admis părinții ca să iasă singure. Multe au fost aplicate în spitale, multe au substituit pe bărbați în lucrările pe cari aceștia le părăsiseră: la plug, în atelier, la școală, în comerț, în industrie. Ca să oferi servicii sociale evidente, să lucrezi cu folos, aduce totdeauna drept salar o sporire de independență. Așa a fost cazul, aproape general, la tinerele fete franceze în decursul războiului. Războiul a făcut mai dese, mai ușoare și mai simple relațiile între tinerii bărbați și tinerele fete. Să nu mai revenim la ches-

„Nu-l
intreci
cu nimic
dar îl găsești
pretutindeni”
Geza Herczeg
fabrică che-
mica, Cluj.

Lyold 1732

tiunea spitalelor, deja o sută de ori tratată. Dar n'au fost numai spitalele. Soldatul în concediu a fost — pe drept cuvânt — sărbătorit, alintat, desmierdat din partea tinerelor fete. Părinții n'au văzut nimic nenatural în faptul acesta și astfel miile de mici rezerve sociale și moderne cari împiedecau mai înainte aceste întâlniri erau abolite provizoric. În sfârșit — este inutil să insistăm — exercițiul acesta al funcțiunilor ținute mai înainte de bărbați, senzația că ele indeplinesc aceeași muncă, tot atât de bine ca bărbații, aduseră la tinerele fete convingerea că sunt egale bărbaților: Respectul intelectual al sexului slab pentru sexul tare scăzu, în timp ce spori sentimentul confraternității, al camaraderiei, al egalității.

Gândiți-vă care este mentalitatea Româncii după război.

O chestie de onoare. Primim spre publicare următorul proces verbal, căruia îi facem loc pentru a fi luat la cunoștință de numeroșii cunoscuți ai Dlui Carol A. Iahoda. „Subsemnații Ion M. Mitilincu, Vice-președinte al A. C. R. R., V. Deleu, J. Jacobovici, Rector al Universității Cluj, Colonel Xenafon Roman și Petru Groza, intrunindu-ne astăzi 17 lunie 1923 ora 3 p. m. în localul Prefecturii din Cluj și constituindu-ne în juriu de onoare sub președinția Domnului Ion M. Mitilincu conform acordului stabilit, am luat în cercetare învinuirile aduse Domnului Carol A. Iahoda, Industriș și Secretar general al Automobil-Clubului Regional Cluj, conform cererii formulată de A. C. R. R. După ce-am ascultat ca informatori pe Dl. Profesor Coriolan Tătar și pe Dl. E. Bianu Inspector General al Siguranței și am examinat actele, ascultând și pe Domnul Carol A. Iahoda, am hotărât unanimitate: Învinuirile aduse Domnului Carol A. Iahoda sunt toate înlăturate de noi, precum au fost înlăturate și în mod oficial în urma cercetărilor ce s'au făcut de către Ministerul de Interne în buletinul de urmărire No. 42 din 1 Septembrie 1914, unde Dl. Carol A. Iahoda era trecut sub No. 2333. Astfel fiind, în unanimitate declarăm că domnului Carol A. Iahoda nu i-se poate imputa nici un fapt care să atingă onorarea Domniei-Sale. Dată și pronunțată azi 17 lunie 1923, orele 7 $\frac{1}{2}$ p. m. în localul Prefecturii Cluj, spre a se remite Dlui Carol A. Iahoda prin Automobil-Club Regional Cluj. Președinte: (ss) Ion M. Mitilincu, (ss) Jacobovici, (ss) Victor Deleu, (ss) Colonel Roman Xenafon, (ss) Dr. Petru Groza, de Ministerul de Interne, când cuvenita rectificare s'a făcut.

O rugăminte. Dl. Ion Botea inv. pen-

sionat în Cetea, p. Teiuș, roagă scriitorii, cari au scris poezii din prilejul încoronării, ca să binevoiască a-i trimite câte-o copie a acelor poezii, pentru a le putea publica într'un volum ce-l scoate cu privire la încoronare.

Scrisori dela redacție

Bălșan B. N. Mulțumim pentru abonamentele făcute. Revista vi s'a trimis tuturor dela Nr. 10-11. Regretăm, că nu putem considera cele expuse de Dstra cu privire la scăderea abonamentului pt. studenți. Scumpetea crescândă face imposibilă orice reducere a abonamentului.

Al. T. H. Versurile Dv. necesită o ciselare conștiințioasă, pentru a putea fi publicate. Poate aveți altele mai isbutite, căci acestea nu merg.

S. P. Poeziile Dv. sunt remarcabile începuturi, în care licăresc sfioase semnele unui talent, ce poate isbuti. Pentru aceasta vă mai trebuie însă multă răbdare și muncă.

L. Macarie. Cu ceea ce ați trimis acum, abonamentul Dv. este achitat până la 1 Octomvrie 1923.

G. S. Sonetul Dv. este slab.

I. B. A. Trimiteți-ne poezii mai scurte, căci nu dispunem de spațiu, pentru versuri așa de lungi ca cele trimise.

Al. I. B. Nerepublicabile.

I. D. P. Jacheta ne fiind nu costum de stradă, nu se pot încălța la ea nici ghețe galbene.

Erna Holda. Cugetările Dv. au apărut în numărul trecut. Poezia va apărea într'un număr viitor.

PUBLICAȚII NOUI

Editura Cartea Românească

1. G. de Maupassant: Cei dintâi fulgi, 3 lei.
2. Ion Slavici: Spiru Călin, 3 lei.
3. Dr. M. Căhănescu: Cura de Karlsbad, 18 lei.
4. I. Simionescu: Soarele și luna, 3 lei.
5. G. G. Antonescu: Din problemele pedagogiei moderne, 42 lei.
6. I. Adam: Glume și taclale fărănești, 2 lei.
7. Anton Pann: Nastratin Hogeș, 2 lei.
8. Zamfir Arbore: În temnițele rusești, 2 lei.

A apărut:

și se găsește de vânzare la administrația noastră:

DOUĂ IUBIRI

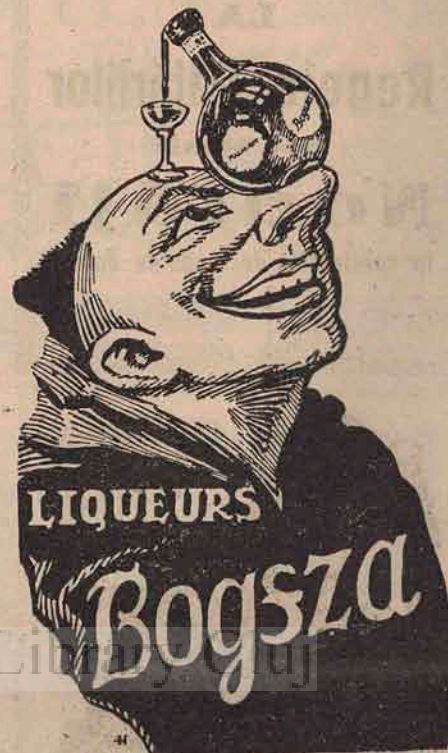
versuri lirice de
RADU MĂRGEAN
PREȚUL 7 LEI FRANCO.

A APĂRUT

FUM de JERTFĂ

poezii de TEODOR MURĂȘAN
PREȚUL 20 LEI, ȘI PORTO

De vânzare la principalele librării
și la autor în Turda.

Răspândiți Revista
'Cosinzeana'

Tacâmuri

de prima calitate, nikelate de Solingen, fără gravură duzina-perche cu preț de reclamă de **250 Lei** cu gravură: 265, 295, 485 Lei, la

Kun Mátyás & Fiul

Cluj — Calea Victoriei No. 2.
Adresa telegrafică: Kun cuțitar-Cluj
Lloyd 1596 16-24

**Dacă doriți
zaharicale
fine, cereși**

Lloyd 1356 8-26

'MELISSA'

CLUJ

TELEFON

6-48 și 6-65

A APĂRUT

**Corespondența
comercială română**de prof. D. VOINA
Prețul 36 Lei și porto. La Librăria Lepage-Cluj.**Catalog românesc la
Librăria Lepage-Cluj**

LA

Regele Pălăriilor

au sosit

Noutăți

în specialități de mode de domni.

10—23

Lloyd 1287

Sticle și oglinzi pentru mobilă,
șlefuite în stil baroc, în formă
de stea și flori, precum și după
desenuri, se pregătesc artistic la
Fabrica și șlefitoria de sticle și oglinzi.**HUNWALD
CLUJ**Strada Vlahuță No. 3. Telefon 1—47.
Resmăluim oglinzi stricate.
Lloyd 1152 11—24**Intreprindere Electrotehnică
Românească****Teodor Maior**

Cluj, Calea Victoriei 7. Telefon 577.

Furnizează: Electromotoare, Dina-
muri, Vase pentru gă-
tit, Feară de călcat, Acumulatori, BECURI
pentru orice tensiune și lumină, diferite
alte aparate electrice și materiale de in-
stalație.**Execută:** la comandă orice instalațiuni
de lumină, transmițeri de
forță atât în loc cât și în provincie, PRO-
IECTE ȘI OFERTE LA CERERE GRATUIT.Stațiune de încărcat
11-22 și reparat acumulatori.

Adresa destinatarului:

ții

PURTAȚI NUMAI ÎNCĂLȚĂMINTE

CU MARCA

„CHAUSSURES ECHO“ESTE LUCRU CONSTATAT, CĂ ACEASTA
ESTE **CEA MAI SOLIDĂ ȘI MAI
IEFTINĂ ÎNCĂLȚĂMINTE**

S'A DESCHIS INSTITUTUL IDROTERAPEUTIC

„DIANA“BĂI: DE ACID-CARBONIC, ESTRAS DE BRAD, DE SUL-
FUR, DE SARE, ELECTRICE, TERMALE, DE SOARE etc.

5-24 Medic conducător: Dr. P O R S I C H E neurolog. Lloyd 1634

BERILE fabricii de bere CELL din Cluj

Berea nutritoare

B e r e a

Hercules și Monostor

Specialitatea deschisă

brună din malți dublu

DEPOURI ȘI REPREZENTANȚE ÎN PROVINCIE

Gherla, Dej, Jibou, Șimleul Silvaniei, Tășnad, Huedin, Gilău, Iara-de-jos,
Mociu, Uioara, Aiud, Oradea-Mare, Careji-Mari, Satu-Mare, Baia-Mare, Șom-
13—24 cuta Mare, Sighetul Marmășiei ș. a. m.

La administrația noastră se găsește de vânzare

**Colecția completă din 1922 a revistei
„COSINZEANA“**Cu sute de ilustrații, numeroase articole, proză și
versuri, este cel mai potrivit cadou ce se poate
face la zile onomastice, ori la serbări școlare.**Prețul unei colecții nelegate Lei 120.—
O colecție legată frumos . . . Lei 180.—**